

ΚΑΛΛΙΣΤΩ

Στα Μονοπάτια της Συνύπαρξης στο Χαλίκι Ασπροποτάμου

Ενημερωτικό Υλικό &
Χάρτης Μονοπατιών

Το έργο χρηματοδοτείται από
το πρόγραμμα LIFE της Ε.Ε.
και το Πράσινο Ταμείο

The project is funded by LIFE
programme of the European Union
and in Greece is partially co-funded
by the Green Fund

Συντονιστής Έταιρος
Coordinating Beneficiary

Τα προτεινόμενα μονοπάτια, με αφετηρία και τα δύο τον ιστορικό οικισμό του Χαλικίου, αποτελούν ήπιες, παραποτάμιες διαδρομές και προσφέρουν ένα πανόραμα στο φυσικό περιβάλλον και την ιστορία της περιοχής.

Στενά συνδεδεμένα και τα δύο με το υδάτινο στοιχείο, διασχίζουν βοσκολίβαδα, παραποτάμια βλάστηση και ελατοδάση, ενώ συναντούν σημαντικά ιστορικά μνημεία, όπως κρήνες, γεφύρια και εκκλησίες.

1^ο Μονοπάτι: Χαλίκι – Γέφυρα Φίλου

Μήκος: 2 χλμ

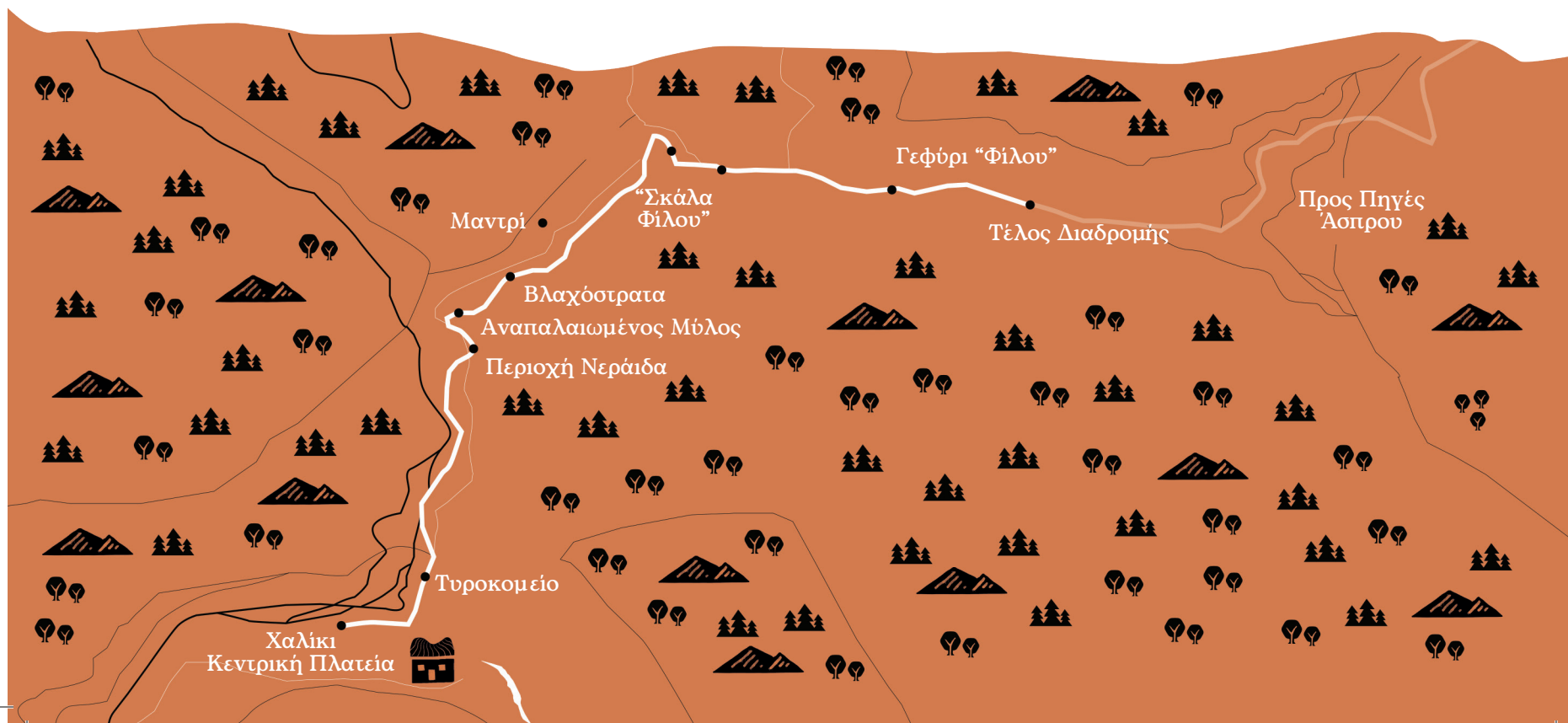
Υψομετρική διαφορά: +100 μ.

Βαθμός δυσκολίας: Μικρός

Η διαδρομή μας οδηγεί προς τις πηγές του Άσπρου, έναν από τους αρχικούς κλάδους του Αχελώου. Περπατάμε για λίγο στον ασφάλτινο δρόμο, στη βόρεια έξοδο του χωριού, αυτή που οδηγεί προς το Μέτσοβο. Μετά από λίγα μέτρα, παίρνουμε τον χωματόδρομο και συναντάμε την βρύση του “Φίλου”. Λίγο αργότερα, φτάνουμε στην περιοχή Νεράιδα, ένα όμορφο παραποτάμιο λιβάδι. Διασχίζουμε το λιβάδι και μόλις φτάσουμε στο αναστηλωμένο κτίριο του παλιού μύλου, ανεβαίνουμε ακριβώς από πάνω του, ώσπου να βρούμε το παλιό μονοπάτι.

Συνεχίζουμε στην πλαγιά, μέχρι το μονοπάτι να μας κατεβάσει στο ύψος του ρέματος. Εδώ, ξεκινά ένα από τα πιο ενδιαφέροντα τμήματα της διαδρομής, η ανάβαση της πέτρινης “Σκάλας του Φίλου”, που μας βάζει σταδιακά στο πλούσιο δάσος της περιοχής, αποτελούμενο από έλατα, οξιές και άλλα φυλλοβόλα, κυρίως παραποτάμια είδη, όπως η ιτιά. Συνεχίζουμε μέχρι το πέτρινο γεφύρι του Φίλου, όπου η διαδρομή μας τελειώνει στο μεγάλο λιβάδι λίγα μέτρα πιο πέρα. Ακολουθούμε το ίδιο μονοπάτι για να γυρίσουμε στο Χαλίκι.

Εναλλακτικά, μπορούμε να συνεχίσουμε στο ίδιο μονοπάτι, με βορειοανατολική κατεύθυνση. Μετά από άλλα 2 χλμ ανηφορικής διαδρομής, θα φτάσουμε στο δάσος της Ρόνας και στις πηγές του Άσπρου ρέματος, το οποίο σχηματίζει μικρούς καταρράκτες και βάθρες.

2^ο Μονοπάτι: Χαλίκι – Ελατάκια

Μήκος: 2 χλμ

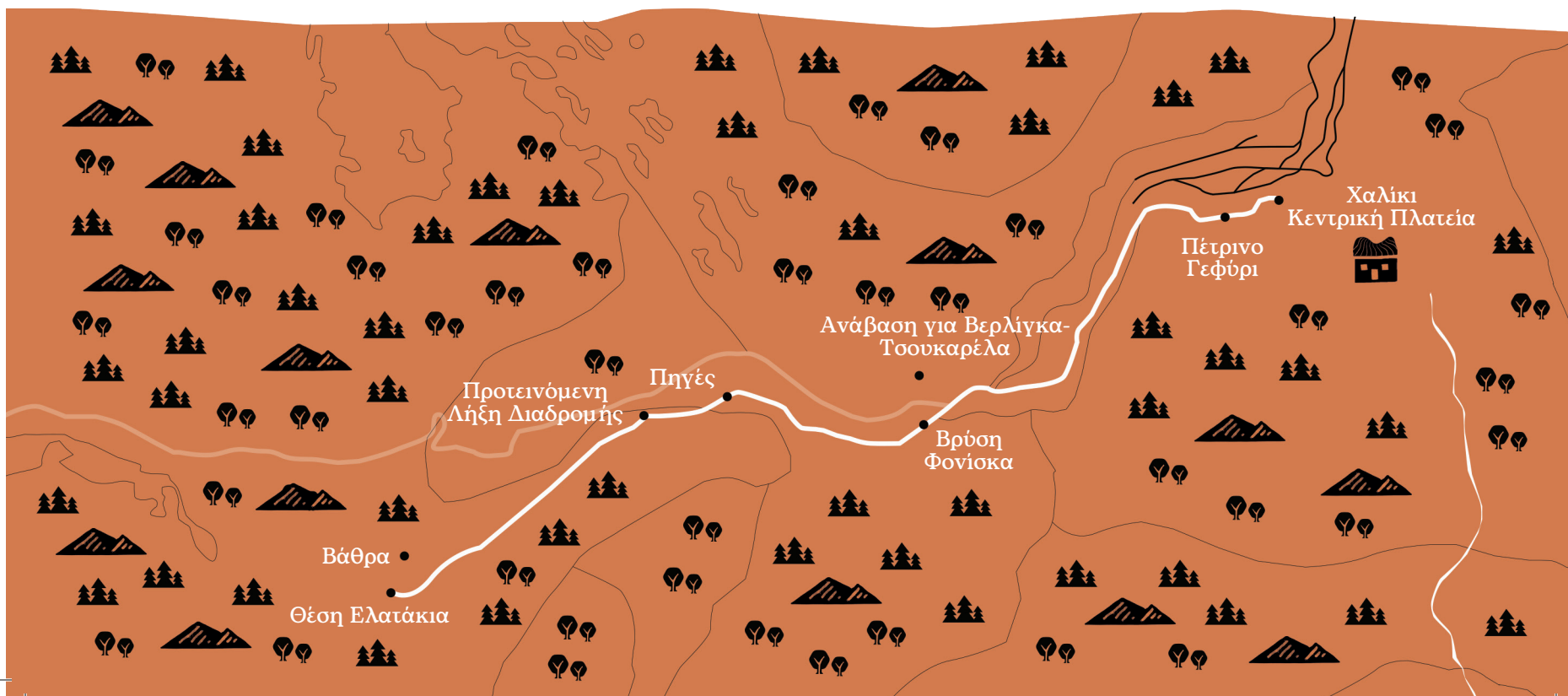
Υψομετρική διαφορά: +50 μ.

Βαθμός δυσκολίας: Μικρός

Η διαδρομή μας κατευθύνεται προς τη Βερλίγκα και τις κορυφές του Περιστεριού, ακολουθώντας τον άλλο αρχικό κλάδο του Αχελώου, το ρέμα Καπραρία. Από την κεντρική πλατεία κατευθυνόμαστε δυτικά και κατεβαίνουμε δίπλα στο ρέμα, αφήνοντας στα αριστερά μας το πέτρινο γεφύρι. Συνεχίζουμε στο χωματόδρομο που ακολουθεί την βορεινή όχθη του ρέματος, διασχίζοντας ένα λιβάδι με πλούσια βλάστηση και πολλά αγριολούλουδα. Μετά από 800 μέτρα, περνάμε στην άλλη όχθη του ρέματος, με τη βοήθεια μιας μικρής γέφυρας, όπου βρίσκουμε μια βρύση, γνωστή ως Αυλότοπα ή Φονίσκα.

Συνεχίζουμε στη νότια όχθη. Η βλάστηση αρχίζει να πυκνώνει, στην αρχή κυριαρχούν οι άρκευθοι, οι σκληροί αιθαλείς θάμνοι και στη συνέχεια τα έλατα. Το πιο ενδιαφέρον όμως εδώ είναι οι πηγές που ξεπηδάνε μπροστά μέσα από το έδαφος, για να δημιουργήσουν μικρά ρυάκια και να ενωθούν στο μεγάλο ρέμα.

Λίγο μετά τη γέφυρα, το μονοπάτι αφήνει το λιβάδι και μπαίνει στην πλαγιά με το ελατοδάσος, το οποίο δίνει και το όνομα στην περιοχή. Εδώ ολοκληρώνεται και η προτεινόμενη διαδρομή για σχολεία. Μπορούμε όμως αν θέλουμε να συνεχίσουμε ακόμα περίπου 750 μέτρα, ως την τοποθεσία “Ελατάκια”, όπου υπάρχει χώρος αναψυχής. Επιστρέφουμε στο Χαλίκι από την ίδια διαδρομή.

1η Θεματική: Ο τόπος και οι άνθρωποι

Βρισκόμαστε στην πλατεία Χαλικίου, από όπου ξεκινούν και οι δύο διαδρομές μας. Γύρω μας τα παραδοσιακά σπίτια και η εκκλησία της Αγίας Παρασκευής. Το Χαλίκι είναι ένας χαρακτηρισμένος παραδοσιακός οικισμός, στα σύνορα της Θεσσαλίας με την Ήπειρο, στο όρος Λάκμος ή Περιστέρι, στην αρχή της κοιλάδας του Αχελώου. Ο οικισμός είναι χτισμένος σε υψόμετρο περίπου 1.150 μ. Λίγοι κάτοικοι μένουν εδώ κατά τη διάρκεια του χειμώνα, αλλά την άνοιξη και ιδιαίτερα το καλοκαίρι αυξάνονται.

Η νομαδική κτηνοτροφία είναι η κύρια οικονομική δραστηριότητα της κοινότητας, αυτή που διαμόρφωσε ιστορικά το τοπίο της περιοχής και τον πολιτισμό των κατοίκων της. Ακόμα και σήμερα, παρά τις δυσκολίες, υπάρχουν αρκετά κοπάδια στην περιοχή με αιγοπρόβατα, ενώ τα τελευταία 15 χρόνια αυξάνονται και τα κοπάδια με αγελάδες. Στο χωριό λειτουργεί επίσης ένα από τα λίγα ορεινά παραδοσιακά τυροκομεία, το οποίο χρησιμοποιεί το γάλα που παράγεται από τους κτηνοτρόφους. Επίσης, σημαντική είναι η παρουσία του Πολιτιστικού Συλλόγου Χαλικίου, ο οποίος, πέρα από τις άλλες δράσεις του, λειτουργεί το Λαογραφικό Μουσείο Χαλικίου, στο ανακαινισμένο σχολείο του οικισμού.

Πώς αναπτύχθηκε, αλλά και πως εξελίχθηκε η παλιά αγροτική ζωή στο χωριό;

Πώς μπορεί να επηρεάστηκε το τοπίο από τους ανθρώπους;

Πώς μπορεί σήμερα να διατηρηθεί ζωντανό το τοπίο;

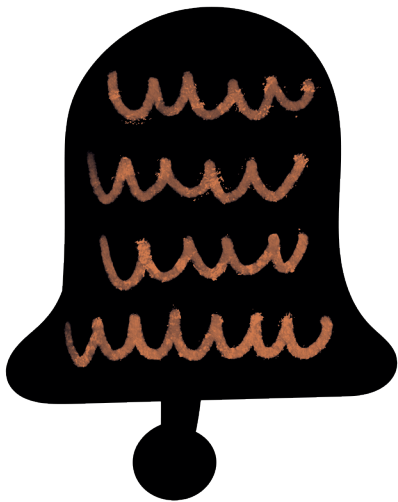
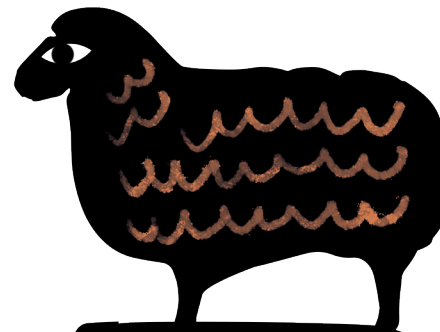
Τι συνέπειες μπορεί να υπάρξουν αν αλλάξουν οι δραστηριότητες του ανθρώπου στην περιοχή;

2η Θεματική: Κτηνοτροφία

Βρισκόμαστε στην κτηνοτροφική ζώνη που περιβάλλει το Χαλίκι. Όπως συμβαίνει και στα περισσότερα ορεινά χωριά, γύρω μας απλώνονται παλιά χωράφια, βοσκολίβαδα και μικρά δάση, σχηματίζοντας ένα ποικίλο και όμορφο αγρο-δασικό τοπίο, στο οποίο η άγρια ζωή συναντιέται με τους ανθρώπους, τους οικισμούς και τα ζώα τους.

Η ορεινή, εκτατική κτηνοτροφία και ιδιαίτερα η νομαδική ή μετακινούμενη κτηνοτροφία αποτέλεσαν για αιώνες τη σημαντικότερη παραγωγική δραστηριότητα στα βουνά της Πίνδου. Χάρη σε αυτή, αναπτύχθηκαν και άκμασαν ορεινές κοινότητες, γλώσσες, τέχνες και πολιτισμοί. Άρρηκτα συνδεδεμένη με την νομαδική κτηνοτροφία είναι και η βλάχικη κοινότητα, που κυριάρχησε στην περιοχή.

Πώς επέδρασε η εκτατική, νομαδική κτηνο-
τροφία στο τοπίο και το περιβάλλον;

Τί συνέπειες αναμένεται να έχει η μείωσή
της, τόσο στον άνθρωπο, όσο και στο περι-
βάλλον;

3η Θεματική: Το Ποτάμι

Οι προτεινόμενες διαδρομές βαδίζουν παράλληλα με τα δύο κύρια ρέματα της περιοχής, τον Άσπρο και τον Καπραρία. Τα δύο ρέματα ενώνονται στο Χαλίκι για να σχηματίσουν τον Αχελώο, ένα από τα σημαντικότερα ελληνικά ποτάμια, με ιστορία που χάνεται στο βάθος του χρόνου.

Ο Αχελώος έχει μήκος 220 χιλιόμετρα, και είναι ο 2ος μεγαλύτερος ποταμός της Ελλάδας. Πηγάζει εδώ ακριβώς που βρισκόμαστε, στο όρος Περιστέρι, διασχίζει το μεγαλύτερο μέρος της δυτικής Ελλάδας και καταλήγει στο Ιόνιο πέλαγος. Σε όλη αυτή τη διαδρομή, δέχεται τα νερά πολλών παραπόταμων, όπως ο Αγραφιώτης, ο Ταυρωπός, ο Τρικεριώτης και ο Ίναχος. Ο Αχελώος, ειδικά στο αρχικό του τμήμα, είναι γνωστός ως Ασπροπόταμος, εξαιτίας μάλλον του λευκού χρώματος των νερών του, καθώς αυτά εμπλουτίζονται με τα άσπρα ιζήματα των ασβεστολιθικών πετρωμάτων της περιοχής. Η επίσκεψή μας στην περιοχή μας δίνει την ευκαιρία να δούμε ζωντανά, μπροστά στα μάτια μας, πώς γεννιέται ένας ποταμός.

Ποια είναι η σημασία του Αχελώου για την ευρύτερη περιοχή, από τις πηγές ως τις εκβολές;

Πώς μπορούμε να χαρτογραφήσουμε τη λεκάνη απορροής του Αχελώου που ξεκινά από εδώ;

Ποια είναι η σημασία του νερού και της διαχείρισής του, ως βασικού φυσικού πόρου, ιδιαίτερα στην εποχή της κλιματικής κρίσης;

4η Θεματική: Η Καφέ Αρκούδα

Προχωράμε μέσα στο δάσος, αφήνοντας σταδιακά πίσω μας το χωριό και την κτηνοτροφική ζώνη. Η καφέ αρκούδα, το εμβληματικό είδος της περιοχής, εκμεταλλεύεται με τον καλύτερο τρόπο τις ευκαιρίες που δίνονται από το μικτό αγροτικό και δασικό τοπίο. Εδώ μπορεί να βρει πηγές για να τραφεί, αλλά και κρυψώνες για να προφυλαχθεί.

Λίγα λόγια για να γνωρίσουμε την καφέ αρκούδα (*Ursus arctos*). Είναι το πιο μεγάλος άγριο θηλαστικό που συναντάμε στα βουνά της Ευρώπης και της Ελλάδας. Το ύψος των ενήλικων ζώων φτάνει το 1μ. και το μήκος τα 2μ. Ένα ενήλικο θηλυκό ζυγίζει από 70 έως 200 κιλά, ενώ το βάρος του ενήλικου αρσενικού κυμαίνεται από 110 έως και 380 κιλά. Μια αρκούδα ζει 20 με 25 χρόνια. Θεωρείται ζώο με εξαιρετική ευφυΐα, καλή μνήμη, ικανότητα προγραμματισμού, σύνεση, αλλά και περιέργεια.

Η αρκούδα καθημερινά διανύει μεγάλες αποστάσεις, οι δασικοί δρόμοι και τα μονοπάτια προτιμούνται από τα ζώα για τη διευκόλυνση της μετακίνησής της. Όσο περιηγούμαστε μπορούμε να αναζητήσουμε ίχνη από την παρουσία της αρκούδας (πατημασιές, σπασμένα κλαδιά, αναποδογυρισμένες μεγάλες πέτρες, κόπρανα κ.ο.κ).

Πώς καταγράφουμε και μετράμε τον πληθυσμό της αρκούδας σε μια περιοχή;

Πώς ερευνούμε τις δραστηριότητες και τις συνήθειες της;

Ποια είναι η σύνδεση του πληθυσμού της αρκούδας μεταξύ των περιοχών της χώρας;

Ποια είναι η ιστορία της αρκούδας στο χρόνο αλλά και στον κόσμο;

Λίγα λόγια για το Πρόγραμμα

Το πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης “Στα Μονοπάτια της Συνύπαρξης” δημιουργήθηκε από την Περιβαλλοντική Οργάνωση “Καλλιστώ”, στο πλαίσιο της Δράσης Ε.4. “Edutainment: promote coexistence through educational activities” (Εκπαιδευτική ψυχαγωγία: προώθηση της συνύπαρξης μέσω εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων) του LIFE Bear Smart Corridors (LIFE20 NAT/NL/001107) (Διάδρομοι “έξυπνης” συνύπαρξης με την αρκούδα). Το έργο στοχεύει στη βελτίωση των συνθηκών συμβίωσης με τις αρκούδες, σε κρίσιμους διαδρόμους διασποράς του είδους στην Ελλάδα και την Ιταλία.

Το φυλλάδιο που κρατάς στα χέρια σου θα σε βοηθήσει να ενημερωθείς για την περιοχή του Χαλικίου Ασπροποτάμου, στα ορεινά Τρίκαλα, αλλά και για την άγρια ζωή που ζει σε αυτόν τον τόπο.

Για την περιήγησή μας στην περιοχή, έχουμε επιλέξει δύο διαδρομές γύρω από το Χαλίκι. Μέσα από αυτές τις διαδρομές, θα γνωρίσεις τα άγρια ζώα, με έμφαση στην αρκούδα, τα φυτά και τους οικοτόπους, αλλά και θα μάθεις για τις κοινωνικές και παραγωγικές δραστηριότητες, την τοπική κοινότητα που μοιράζεται τον ίδιο τόπο και τους ίδιους πόρους με την άγρια ζωή. Οι πληροφορίες αυτές θα σε βοηθήσουν να αναγνωρίσεις τους περίπλοκους τρόπους με τους οποίους οι άνθρωποι δραστηριότητες αλληλεπιδρούν με την άγρια ζωή και να προτείνεις λύσεις για την άμβλυση των συγκρούσεων και την προαγωγή της συνύπαρξης.

Καλώς ήρθες λοιπόν “Στα Μονοπάτια της Συνύπαρξης”!

Εμείς είμαστε η “Καλλιστώ” μια Περιβαλλοντική Οργάνωση για την Άγρια Ζωή και τη Φύση. Ξεκινήσαμε το 2004, με σκοπό την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, των μεγάλων θηλαστικών, όπως η αρκούδα και ο λύκος, αλλά και την εξασφάλιση της συνύπαρξης τους με τον άνθρωπο.

Ευχαριστούμε θερμά τους ανθρώπους του Χαλικίου για την πολύτιμη συνεργασία τους και τη θερμή φιλοξενία τους. Χάρη σε αυτούς και τις αφηγήσεις τους, γνωρίσαμε και αγαπήσαμε τον τόπο τους. Σημαντική ήταν η στήριξη που είχαμε από την ΚΕΝΑΚΑΠ Α.Ε. Αναπτυξιακή Τρικάλων, η συνεχής βοήθειά τους στην επιλογή των μονοπατιών, και η συμπαράσταση τους κατά τη διάρκεια δημιουργίας του εκπαιδευτικού υλικού. Τέλος, ευχαριστούμε τη Μονάδα Διαχείρισης Προστατευόμενων περιοχών Ηπείρου για τις πληροφορίες και τους χάρτες που μας παρείχε.

Το εκπαιδευτικό υλικό δημιουργήθηκε από την “Καλλιστώ”, Περιβαλλοντική Οργάνωση για την Άγρια Ζωή και τη Φύση, στο πλαίσιο του Έργου LIFE Bear Smart Corridors (LIFE20 NAT/NL/001107).

Συγγραφή κειμένων και επιμέλεια υλικού:

Έφη Γελαστοπούλου, Κοινωνική Λειτουργός με Ειδικευση στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Νίκος Νικήσιανης, Διδάκτορας Βιολογίας.

Γραφιστική επιμέλεια:

BLIND Studio

Βελισσαρίου 3, Θεσσαλονίκη
54640, Ελλάδα
Τηλ.: 2310 252530
E: info@callisto.gr
Web: www.callisto.gr

Ακολουθήστε μας:

Facebook: Καλλιστώ
Instagram: callisto_society
Youtube: callisto.gr

